Skötselplan för Varhalla naturreservat, Laholms kommun

Denna skötselplan är en förenklad variant och en mer omfattande avses tas fram senare.

Syfte

Syftet med naturreservatet är att vårda, bevara, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer samt att skydda, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter. Ädellövskogar, lövsumpskogar och en naturlig hydrologi ska gynnas i naturreservatet.

Naturreservatets skogar ska bevara och utveckla strukturer och funktioner som är viktiga för den biologiska mångfalden, såsom hög, kontinuerlig tillgång av död ved i olika nedbrytningsstadier, gamla eller senvuxna träd samt olikåldrighet i trädskiktet. Skogsmiljöer ska bevaras och utvecklas både genom fri utveckling och genom naturvårdande skötselinsatser.

Reservatet ska vara tillgängligt för rekreation och friluftsliv i den mån områdets biologiska värden inte hotas.

Syftet skall nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering och produktionsskogsbruk
- gran avvecklas och röjs fortlöpande
- solitära ädellövträd som drabbas av igenväxning friställs
- sådd, plantering och användande av hägn mot viltbete kan genomföras för att gynna ädellövträd
- ringbarkning och veteranisering genomförs vid behov
- skötsel som syftar till att bevara eller restaurera brynmiljöer genomförs vid behov
- hydrologiska restaureringsinsatser genomförs vid behov
- främmande arter bekämpas om de riskerar att skada de naturvärden som reservatet avser att bevara
- information om områdets naturvärden tillgängliggörs och anläggningar för friluftslivet iordningställs och underhålls
- området i övrigt lämnas för fri utveckling så att mängden död ved och inslaget av gamla träd ökar
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper beaktas i skötseln av reservatet.

Kortfattad beskrivning

Arealer och arter

Skogstyp	ädellövskog 10,5 ha
Total produktiv skogsmark	13,2 ha
Total all mark	13,2 ha
Natura 2000-livsmiljötyp	Näringsfattig bokskog (9110) 10,5 ha

Naturvårdsarter påträffade i eller nära Varhalla naturreservat, 45 st varav 22 är rödlistade

Artnamn	Vetenskapligt namn	Grupp	Kategori*	Senast noterad
brunlångöra	*Plecotus auritus*	Däggdjur	NT, F	2024
dvärgpipistrell	*Pipistrellus pygmaeus*	Däggdjur	F	2024
gråskimlig fladdermus	*Vespertilio murinus*	Däggdjur	F	2024
mustaschfladdermus/ tajga-fladdermus	*Myotis mystacinus/ brandtii*	Däggdjur	F	2024
nordfladdermus	*Eptesicus nilssonii*	Däggdjur	NT, F	2024
större brunfladdermus	*Nyctalus noctula*	Däggdjur	F	2024
utter	*Lutra lutra*	Däggdjur	NT, F, ÅGP	2023
vattenfladdermus	*Myotis daubentonii*	Däggdjur	F	2024
jättesvampmal	*Scardia boletella*	Fjärilar	S	2002
kopparödla	*Anguis fragilis*	Grod- och kräldjur	F	2021
ask	*Fraxinus excelsior*	Kärlväxter	EN	2025
granbräken	*Dryopteris cristata*	Kärlväxter	S	1997
kärrfibbla	*Crepis paludosa*	Kärlväxter	S	2002
småvänderot	*Valeriana dioica*	Kärlväxter	VU	1990
barkkornlav	*Lopadium disciforme*	Lavar	S	2007
bokkantlav	*Lecanora glabrata*	Lavar	NT	2025
bokvårtlav	*Pyrenula nitida*	Lavar	NT	2007
glansfläck	*Diarthonis spadicea*	Lavar	S	2025
grynig filtlav	*Peltigera collina*	Lavar	NT	1997
gulnål	*Chaenotheca brachypoda*	Lavar	S	2007
havstulpanlav	*Thelotrema lepadinum*	Lavar	S	2025
kortskaftad parasitspik	*Sphinctrina turbinata*	Lavar	VU	1997
liten blekspik	*Sclerophora peronella*	Lavar	VU	1997
lunglav	*Lobaria pulmonaria*	Lavar	NT	2025
mussellav	*Normandina pulchella*	Lavar	S	2007
orangepudrad klotterlav	*Alyxoria ochrocheila*	Lavar	NT	2007
rikfruktig blemlav	*Phlyctis agelaea*	Lavar	S	2002
rosa lundlav	*Bacidia rosella*	Lavar	VU	2002
röd pysslinglav	*Thelopsis rubella*	Lavar	VU	2007
savlundlav	*Bellicidia incompta*	Lavar	N	2007
slät fjällav	*Agonimia allobata*	Lavar	NT	2007
stiftklotterlav	*Opegrapha vermicellifera*	Lavar	NT	2007
stor knopplav	*Mycobilimbia pilularis*	Lavar	S	2025

tät korallorangelav	*Blastenia coralliza*	Lavar	VU	2007
violettgrå porlav	*Lepra multipuncta*	Lavar	NT	2007
ädelkronlav	*Gyalecta carneola*	Lavar	VU	2007
bokfjädermossa	*Neckera pumila*	Mossor	S	2025
flikbålmossa	*Riccardia multifida*	Mossor	VU	2008
fällmossa	*Antitrichia curtipendula*	Mossor	S	2025
guldlockmossa	*Homalothecium sericeum*	Mossor	S	2025
platt fjädermossa	*Alleniella complanata*	Mossor	S	2025
skuggmossa	*Dicranodontium denudatum*	Mossor	S	2008
trädporella	*Porella platyphylla*	Mossor	S	2007
ekskinn	*Aleurocystidiellum disciforme*	Storsvampar	S	2007
skillerticka	*Inonotus cuticularis*	Storsvampar	VU	2007

*EN, VU, NT är olika klasser av rödlistning, S=Signalart, F=Fridlyst art, ÅGP=det finns ett Åtgärdsprogram för arten

Historisk och nuvarande markanvändning

Carl Malmströms kartor som visar en sammanställning av ädellövskogars utbredning vid vissa tidpunkter visar att vid 1700, 1850 och 1920 täcktes större delar av landområden söder om Lagan av ädellövskog. 1650 täcktes även områden norr om Lagan. Häradskartan från 1920 berättar att i östra delen av fastigheten Bassalt 1:12 brukades delar som åker och den fuktigare delen som slåttermark. Sedan dess har den dominerade delen av skogsområdena på respektive sidor om Lagan inte brukats i någon större omfattning undantaget smärre plantering av gran. 1910 byggdes Bassalts vattenkraftverk uppströms vilket en fallhöjd på 10 meter. På smärre områden inom reservatet har gran producerats och på sina ställen även tagits ut. I övrigt har marken inte brukats på mycket länge.

Beskrivning av bevarandevärden

Biologiska värden

Naturreservatet ingår i större sammanhängande landområden utmed båda sidorna av Lagan, nedströms Bassalts kraftverk. Ädellövskogar av olika slag med mycket gamla träd och död ved hyser här mycket höga naturvärden, vilket bland annat den långa listan av naturvårdsarter vittnar om. Sammantaget har inte mindre än 45 naturvårdsarter noterats varav 22 är rödlistade och de flesta av arterna är knutna till ädellövskogar. Huvuddelen av mossorna och lavarna är epifytiska och påträffas på bok och avenbok. Den starkt hotade arten savlundlav (EN), noterad på bok, är väl värd att nämnas liksom ädelkronlav (VU), röd pysslinglav (VU) och rosa lundlav (VU). Kort sagt så finner vi här flera av de mest exklusiva naturvårdsarterna för bok. Avenboken växer här i en av sina största förekomster i länet och platsen bildar i princip artens nordgräns i Västsverige.

Lövskogsmiljöerna är varierande och innehåller alltifrån rena näringsfattiga avenbokskogar respektive bokskogar till bokskogar med inslag av både asp, ek, avenbok och ask. Klibbal och ask som översvämmas och som hyser intressant kärlväxtflora och mossor förekommer, kvillområden i Lagan med sockelbildning på klibbal, områden med grova hasselbuketter samt lind och ek i klippiga branter.

Denna variation i kombination med en rad värdefulla strukturer som senvuxna bokar, knotighet, bohål, mulm och högstubbar bidrar till områdets mångformighet. De äldsta bokarna är troligen över 200 år.

Kulturmiljövärden

Det finns en kulturhistorisk lämning noterad i Riksantikvarieämbetets register, se karta under kapitel om skötsel. Denna är noterad i fält och beskrivs som ”område med högliknande naturbildningar” men är inte närmre undersökt.

Friluftslivsvärden

Naturreservatet domineras av lättvandrad bokskog och med fina utblickar mot Lagan. Den västra delen är lätt att nå från bilväg med föreslagen parkeringsplats utmed den.

Prioriterade bevarandevärden

Ädellövskogarna med sitt naturskogsartade tillstånd med mycket strukturer och naturvårdsintressanta arter samt opåverkad hydrologi.

Skötsel

Generella riktlinjer

Död ved

Ingen ved av lövträd eller tall får föras ut från reservatet, utan den ska lämnas så att mängden stående och liggande död och döende ved ökar.

Gran

På sikt bör det inte finnas gran inom reservatet eftersom gran har negativ inverkan på värdena som reservatet avser att skydda. Gran konkurrerar ut lövträd, skuggar lövträdens stammar vilket gör att mossor, lavar och värmekrävande insekter får svårt att överleva samt påverkar områdets mark- och vattenkemi.

Veteranisering

Veteranisering kan utföras på lämpliga träd i de något yngre bestånden. Veteranisering är en naturvårdsmetod där man på yngre eller medelålders träd med motorsåg eller annat redskap skapar skador, strukturer, substrat och mikromiljöer som normalt bildas i mycket äldre träd. Syftet är att påskynda utveckling av död ved och andra, för epifyter och vedlevande insekter, gynnsamma strukturer, samt att gynna uppkomsten av innanröta, röthål, savflöden och senvuxna träd.

Främmande arter

Om främmande arter upptäcks i reservatet bör de bekämpas om de riskerar att påverka de naturvärden som reservatet avser att bevara. Bekämpning kan även ske om den främmande arten inte riskerar att påverka reservatets naturvärden men det finns nationellt eller internationellt intresse av att bekämpa arten under förutsättning att det inte motverkar reservatets syfte. I dagsläget har inga sådana arter noterats.

Utsättning av arter

Det är tillåtet att sätta ut organismer i reservatet om det behövs för att öka en arts möjlighet till långsiktig överlevnad nationellt eller regionalt men endast om det inte motverkar reservatets syfte och endast om arten är hotad enligt den nationella rödlistan.

Kulturmiljö

Det är av intresse att säkerställa statusen på den registrerade lämningen L1997:1058. På så vis kan denna få korrekt vård och informationsåtgärder.

Skötselområde 1: Granavveckling – Ädellövdominerad skog

Areal: 13,2 hektar

Beskrivning: Bokdominerade bestånd med en del mycket gamla träd som överlag står glest. Det finns både senvuxna bokar och vidkroniga träd av ek och bok. Inslag förekommer här och var av avenbok, asp, gran, tall, lönn, klibbal, lind och ek. I småområden dominerar gran eller björk, ofta på ställen som varit åker eller granplantage.

Mål: Ädellövdominerad skog av bok, avenbok och ek utan gran med rik artuppsättning. Det finns inslag av många andra slags löv och tall. Efterhand som skogen åldras och genom naturliga störningar uppstår allt fler typiska naturskogselement: hålträd, mulmträd, högstubbar, grova lågor och stormluckor med föryngring. Vidkroniga ädellövträd växer fritt och en viss gleshet i bestånden är bibehållen.

Åtgärder:

- Röj gran och låt ligga (upp till 15 cm i diameter). Prioritera den gran som står och tränger mot lövträden, störst behov finns i västra delen av reservatet.
- Ringbarka eller fäll större gran (över 15 cm i diameter) succesivt och lämna kvar. Prioritera den gran som står och tränger mot lövträden. Där granen stått tätt så kan man med fördel samla ihop den och eventuellt låta den utgöra skydd mot bete. I dessa ”minihägn” är det lämpligt att plantera ek/lind/avenbok/hassel/lönn. Det är även möjligt att flytta plantor inom naturreservatet. Ingen ved förs ut ur skötselområdet.
- Ungt lövplantor kan veteraniseras
- Gynna vidkroniga ädellövträd genom frihuggning.
- Brynmiljöer kan vidmakthållas genom röjning och/eller slåtter.

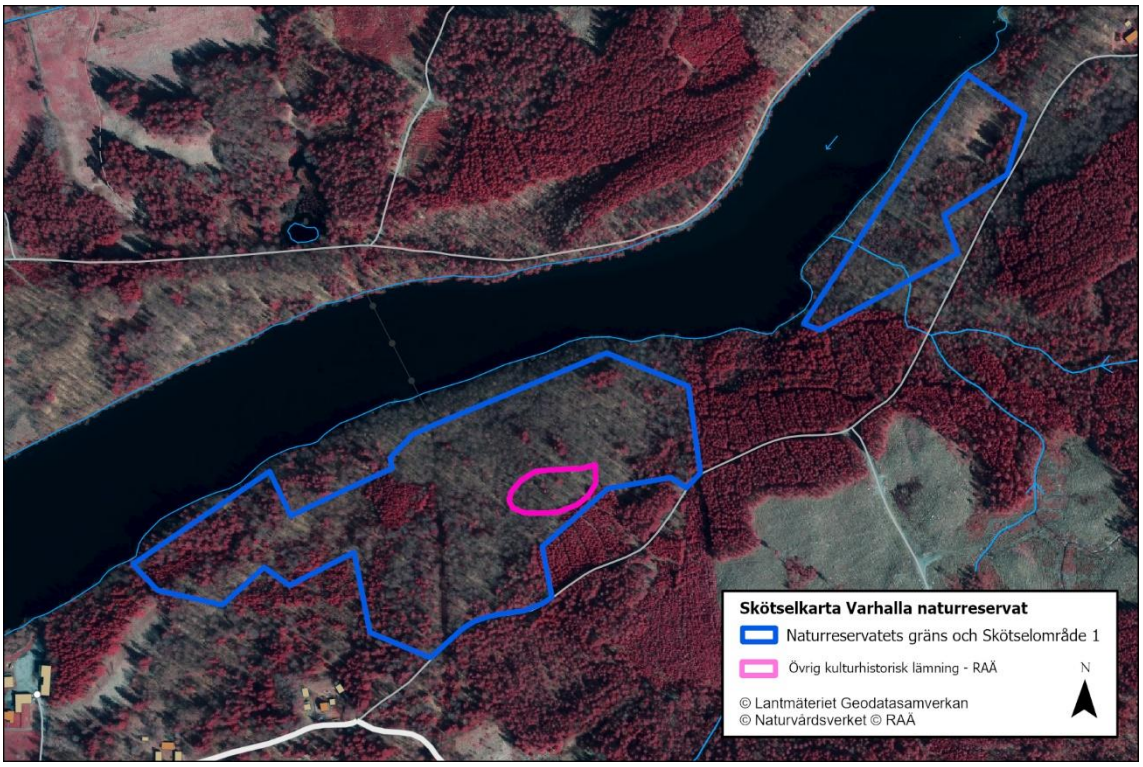

Om utförande av skötselåtgärder

Vid skötselåtgärder på fastigheten Putsered 3:12 ska markägarna tillfrågas i första hand och endast då denne tackar nej eller inte är tillgänglig under längre tid ska någon annan tillfrågas. Åtgärderna ska utföras till marknadsmässiga priser. För att kunna utföra åtgärder måste markägaren inneha organisationsnummer och F-skattsedel samt ansvarsförsäkring som håller Länsstyrelsen skadelös vid utförande av åtgärder i naturreservatet. Om skötselåtgärderna inte utförs enligt de instruktioner som ges vid varje enskilt skötseluppdrag kan Länsstyrelsen frångå detta åtagande i fortsättningen. Då fastigheten övergår i annat ägande omprövar Länsstyrelsen detta åtagande. Skötselåtgärder kan endast utföras i den mån Länsstyrelsen har resurser och kan prioritera åtgärderna.

Friluftsliv

De strövvänliga bokskogarna erbjuder fina utblickar ner mot Lagan och en vandringsslinga föreslås. Naturreservatets västra delar ligger utmed väg utmed vilken en parkeringsplats kan anläggas, se karta nedan. Ett nyttjanderättsavtal för detta ändamål är tecknat och gäller för ett område om 2 bilar.

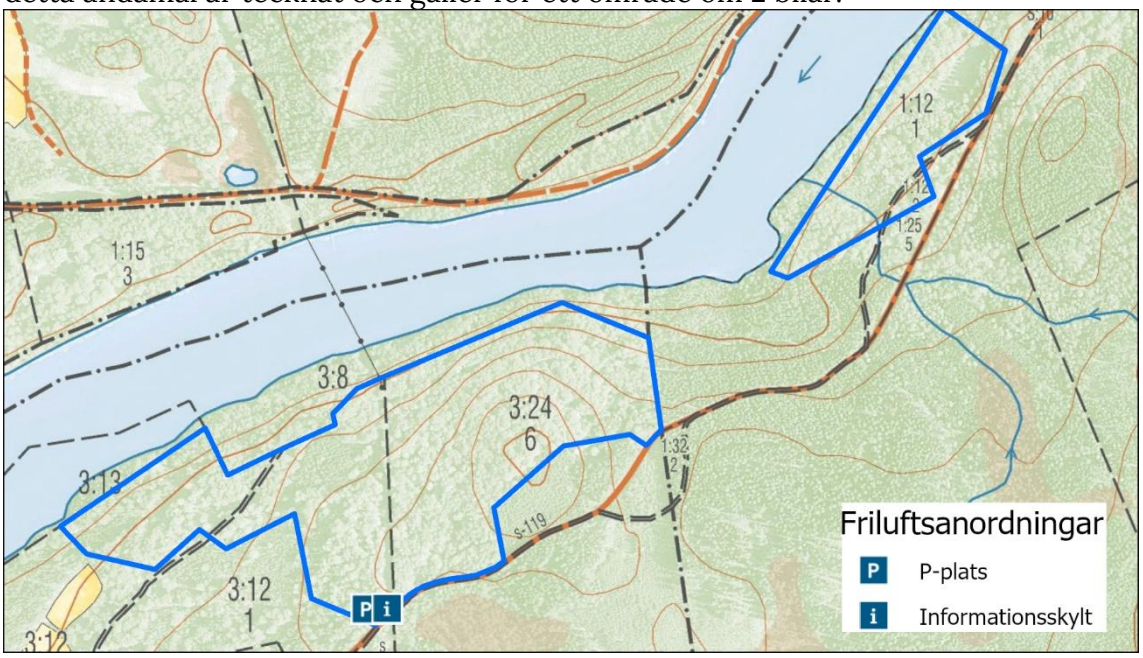

Tabell 1. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärderna.

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Avveckling av större gran genom fällning eller ringbarkning	Omgående där de tränger ädellöv sedan succesivt resten	Hela reservatet	1	Vårdanslaget
Röjning gran	Omgående och återkommande	Hela reservatet	1	Vårdanslaget
Frihuggning ädellövträd	Omgående	Hela reservatet	2	Vårdanslaget
Plantering löv/flytt av plantor	Efter granavveckling	Där öppna ytor uppstår efter granavveckling.	2	Vårdanslaget
Bekämpning av främmande arter	Vid behov	Hela reservatet	3	Vårdanslaget
Hydrologisk restaurering	Vid behov		2	Vårdanslaget
Gynna brynmiljöer och gläntor	Återkommande	Där dessa finns	3	Vårdanslaget
Anläggning och underhåll av parkeringsplats	Inom 5 år	Se karta	3	Vårdanslaget
Informationsskylt	Inom 5 år	Vid parkeringsplatsen	3	Vårdanslaget
Anläggning och underhåll av stig	Inom 10 år	Utreds senare	3	Vårdanslaget
Utmärkning av reservatets gränser	Inom 5 år	Naturreservatets yttergränser	1	Vårdanslaget

Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

